

1. Lyft fram de förhållningssätt som du vill fokusera på, till exempel med hjälp av metoden jag nämnde ovan.
2. Häng upp avsiktsförklaringarna i klassrummet och prata med eleverna om vad de innebär. Detta innefattar att utveckla såväl enkla definitioner som mer genomarbetade förklaringar, till exempel att:
 - Eleverna gör affischer som illustrerar vart och ett av förhållningssätten.
 - Klassen namnger förebilder för respektive förhållningssätt (som Winston Churchill eller J.K. Rowlings när det gäller uthållighet).
 - Alla förhållningssätt utforskas med hjälp av berättelser, poesi, konst eller filosofiska undersökningar.
3. Ge tydliga exempel på förhållningssätten så att det är tydligt för eleverna hur och när de använder sig av respektive förhållningssätt i arbetet för att uppnå lärandemålen.
4. Ta till vara alla tillfällen att påminna eleverna om deras förhållningssätt till lärandet. Om någon till exempel kört fast med en uppgift, så kan du försöka få dem att se det som att de tränar upp sin förmåga till uthållighet.
5. Se till att de olika förhållningssätten finns med bland lärandemålen, med hjälp av FFK-modellen.

5.4.2 Färdigheter

De flesta färdigheter som elever behöver för att lära är fastställda i läroplanen. Men nedan har jag ändå skisserat de färdigheter som jag anser att elever behöver för att bli skickliga på att lära, som ett underlag för fortsatt diskussion om vad ”en kompetent elev” är. Tänk på att barn (och vuxna) utvecklar sina förmågor genom social interaktion och genom de sociala, kulturella och pedagogiska kontexter de rör sig inom.

Intellektuella färdigheter: Till exempel förmåga att urskilja, exemplifiera och ändra relationer och begrepp, förstå relevans, dra slutsatser, jämföra och kontrastera, ställa relevanta frågor och göra hypoteser.

Sociala färdigheter: Till exempel att bygga upp en relation, respektera andras ståndpunkter, agera lämpligt i olika sammanhang, fungera självreglerande, arbeta individuellt och i grupper, och att uppmuntra andra.

Kommunikativa färdigheter: Till exempel förmågan att förstå och göra sig förstådd, lyssna på och svara andra på ett lämpligt sätt, tala övertygande och respektfullt, be om saker och ting på ett artigt sätt, lyssna uppmärksamt på den som talar, läsa av kroppsspråk.

Fysiska färdigheter: Till exempel att kunna koordinera sina rörelser så att man kan forma föremål så att de representerar idéer, fånga och kasta föremål, dansa, cykla, eller utöva en viss typ av idrott.

Specialiserade färdigheter: Till exempel förmågor som vi behöver för speciella handlingar som att använda karta och kompass, en linjal eller ett måttband, en pensel, sportutrustning, labbutrustning, en datormus eller att köra bil.

Vi har inkluderat sociala färdigheter i denna lista. Många menar att social kompetens har mer att göra med förhållningssätt än med färdigheter, men jag är inte så säker på att det stämmer. Jag tror att både förhållningssätt och färdigheter påverkar beteendet. En elev kan till exempel vara mycket vänlig, men ändå inte vara bra på att skaffa sig nya vänner. Naturligtvis kan motsatsen också gälla: en elev kan veta mycket väl hur man skaffar sig vänner, men inte vilja göra det. Därför kan en lektion som fokuserar på hur man bygger upp samförstånd med en annan människa eller hur man kan inleda en konversation utveckla centrala livskunskaper som många elever ännu inte lärt sig.

5.4.3 Kunskap

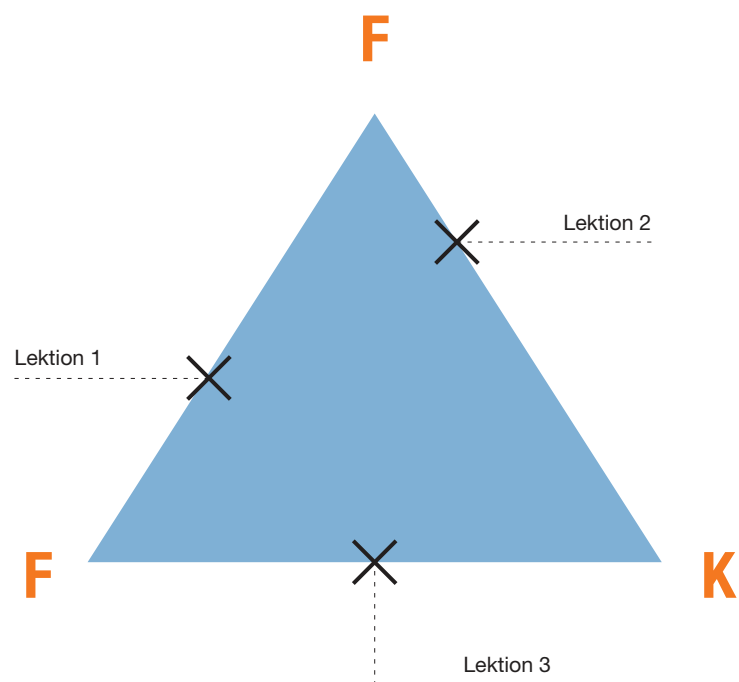
I nationella läroplaner anges vilka ämneskunskaper ett land vill att barn och unga ska ha. Vi gör därför inga listor med exempel på relevanta kunskaper som vi gjort med förhållningssätt och färdigheter.

5.4.4 Att formulera LM och FK med stöd av FFK-modellen

När du väl formulerat vilka förhållningssätt och färdigheter du vill att dina elever ska lära sig, så kan du använda FFK-modellen för att utforma en uppsättning LM och FK som är varierad och välavvägd.

Vår erfarenhet är att det kan vara till hjälp att rita upp FFK-modellen som en triangel och sätta kryss på de olika sidorna som visar var du lägger tonvikten. I figur 13 ligger tonvikten under lektion 1 på Förhållningssätt, men har också FK som är inriktade mot Färdigheter. Lektion 2 fokuserar på Färdigheter, men tar också upp Kunskap. Under lektion 3 är Förhållningssätt och Kunskap lika viktiga.

FIGUR 13: FFK-MODELLEN

Lektion 1: Tonvikt på förhållningssätt och färdigheter

LM: Att kunna ställa frågor (färdighet) som väcker nyfikenhet (förhållningssätt) på hur vikingarna levde.

FK: Att noga reflektera (förhållningssätt) över vad andra skulle vilja veta.

Lektion 2 (eller del 2 av samma lektion): Tonvikt på färdighet, men också kunskap

LM: Att kunna avgöra (färdighet) vilka frågor som är viktigast för ditt lärande.

FK: Att rangordna (färdighet) dina frågor utifrån hur mycket information (kunskap) de ger om vikingarnas liv (färdighet att kunna prioritera och värdera fakta).

Lektion 3: Balans mellan kunskap och förhållningssätt

LM: Att veta (kunskap) vilka svar som är mest tillförlitliga.

FK: Att framhärda (förhållningssätt) i att samla information från många olika källor.

5.4.5 Exempel på LM och FK i relation till FFK-modellen

Om vi tittar tillbaka på de exempel på lärandemål och kriterier som vi angav i avsnitt 4.5, så kan vi nu bättre förstå vikten av de ställen där förhållningssätt är i fokus, som vi markerade med understrykning:

Matematik: Trigonometri

- Sträva efter exakthet när du löser problem med trigonometriska funktioner.

Svenska: Metaforer och liknelser

- Att på ett tillförlitligt sätt kunna diskutera Shakespeares användning av metaforer i *Shakespeares sonetter*.

Naturvetenskap: Krafter

- Med säkerhet kunna redogöra för sambandet mellan ett objekts densitet och om det flyter eller inte.

Religion: Platser för religionsutövning

- Uppvisa respekt för samtliga av de världsreligioner som tagits upp i dessa övningar.

Historia: Slaveri

- Visa hänsyn genom att använda ett respektfullt språk när du beskriver slaveriets negativa effekter.

Idrott: Strategi

- Ta risker på ett ansvarsfullt sätt när du varierar kraft, hastighet och ansträngning.

IKT: Filmskapande

- Kämpa på med redigeringsarbetet tills filmen blir precis så som ni vill ha den.
- Lära dig av tidigare misstag, så att till exempel inlagda specialeffekter verkligen bidrar till helheten snarare än avleder från budskapet.

Konst: Reception

- Bidra konstruktivt till arbete i grupp eller i par.

Musik: A-B-A-formen

- Uppmuntra andra att framträda.

Geografi: Brasilien

- Ranka de fem regionerna utifrån egna kriterier. Agera som en kritisk vän när du tar del av de val andra grupper gjort.

Livskunskap: Konfliktlösning

- Samarbeta för att diskutera och ifrågasätta den tolkning av konflikt som jag presenterat i bilderna.
- Ifrågasätt din egen inställning till konflikter på senare tid, och reflektera över om du kan förändra den i framtiden.

5.5 ANMÄRKNING OM TAXONOMIER: AKTA DIG!

År 2010 höll jag ett föredrag på en konferens om utbildning i Kuala Lumpur. Den andra huvudtalaren var Howard Gardner, som är berömd för sin teori om ”de sju intelligenserna”.⁷⁴ Han inledde sitt föredrag med att säga ungefär: ”Jag önskar att lärarna aldrig fått nys om min teori om sju intelligenser, för lärare är redan alldeles för upptagna med att dela upp barn i olika kategorier.” Kort tid efter konferensen befann jag mig i ett klassrum där det undervisades i matematik, och längst bak satt en kille som slängde frenetiskt med armarna hit och dit. Övriga elever höll fokus på läraren. Detta pågick under en stor del av lektionen. Efteråt frågade jag läraren om detta var normalt, och fick då svaret – levererat med viss stolthet: ”Damian är en kinestetisk elev, han lär sig bättre när han rör sig.” Vilket nonsens! Den här eleven hade alltså ingen medicinsk åkomma, han hade bara fått veta att han var en kinestetisk elev, och hängt på eftersom det verkade kul. Det hela hade sitt ursprung i att hans lärare hade delat ut ett frågeformulär om lärandestilar, och därefter konstaterat att vissa var mer visuellt inriktade, andra auditivt, och några kinestetiskt. Och hon hade förklarat att de visuellt inriktade behövde se något nedskrivet för att lära sig ordentligt, de auditivt inriktade behövde höra det – och de kinestetiskt inriktade eleverna, ja, de behövde hoppa runt för att kunna lära sig något!

Missförstå mig inte – jag håller med om att vi alla har våra preferenser. För egen del verkar det som om jag kommer ihåg saker bättre om jag sett dem nedskrivna, men det betyder ju inte att det är omöjligt för mig att lära mig något genom att lyssna.

Liknande frågor har ställts om användandet – eller felanvändandet – av taxonomier. Jag har hört kommentarer i skolan i stil med ”det där är en elev med ett högre ordningens tänkande”. Förmodligen menar man då att eleven har god förmåga att utvärdera, syntetisera och analysera – det är i alla fall vad Bloom menar med ett högre ordningens tänkande. Återigen – vilket nonsens! ”En elev med ett högre ordningens tänkande” (om en sådan person kan sägas existera) måste väl rimligen vara en person som använder rätt typ av tänkande i relation till situationen? Vad vore till exempel vitsen med att utvärdera (en typ av tänkande som hör till den högre ordningen) om uppgiften är att ”komma ihåg” (en typ av tänkande som hör till en lägre ordning) någons namn? Om du inte hittar vägen, så antar jag att du inte frågar någon på trottoaren ”Ursäkta, men jag undrar vad det betyder att inte hitta vägen? Kanske kan vi tillsammans syntetisera en ny betydelse av detta uttryck?” Nej, du frågar efter vägen – vilket, trots att detta är en lägre form av tänkande, torde vara det mest rationella i relation till situationen.

Alltså – låt oss betrakta dessa taxonomier med viss distans. Deras funktion är att ge oss stöd för kloka överväganden, inte att föreskriva det ena eller andra. Deras funktion kan definitivt inte vara att dela in människor i olika kategorier, eller sätta etiketter på folk.

Under de senaste åren har jag haft förmånen att få arbeta runt om i Sverige. Jag har noterat att svenska lärare inte använder taxonomier i särskilt stor utsträckning (än). I Storbritannien däremot, använder dessa väldigt väldigt mycket – så pass att vissa kallar det ”taxidermier”. Och det är inte bara i Storbritannien, utan även i USA, Australien, Nya Zeeland, Kanada . . . och så vidare.

Jag hoppas att Sverige inte kommer att följa den anglosaxiska trenden att använda taxonomier för allt och alla. Min rekommendation är att du väljer några – förslagsvis utifrån exemplen i denna bok – och ändrar dem, anpassar dem så att de passar din kontext och dina frågor. Att reflektera på detta sätt kan hjälpa dig att ge dina elever stöd så att de kan göra framsteg och så att de vet vilka steg som är lämpliga att ta härnäst. Taxonomierna kan fungera som stöd för oss lärare att planera för framsteg. Men tänk på att taxonomierna ska tjäna lärandet, inte styra det!